

В. І. Олещенко

Заповідні території

ЗАПОВІДНІ ТЕРИТОРІЇ – території, на яких встановлено особливий режим охорони та використання з метою їх збереження. В Україні виділяють природні З. т. та об'єкти і заповідні об'єкти культур. спадщини. Природні З. т. та об'єкти створ. з метою збереження унікал. і типових природ. ландшафтів, генофонду рослин. і тварин. світу, сприятл. екол. умов; сприяння збереженню, відтворенню та збагаченню відновлюв. природ. ресурсів; збереження природ. і слабо окультурених ландшафтів для оздоровлення та відпочинку людей. З. т. використовують як базу для проведення стаціонар. наук. досліджень еталон. унікал. і типових природ. комплексів у співставленні з прилеглими, зміненими госп. діяльністю ландшафтами, екології видів рослин. і тварин. світу; розроблення рекомендацій щодо забезпечення сталого розвитку тер., охорони природи, рац. природокористування, екол. безпеки; проведення моніторингу навколиш. природ. середовища; пропаганди охорони природи, підготовки кадрів тощо. Відповідно до Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991) та «Про природно-заповідний фонд України» (1992) природні З. т. в Україні формують природно-заповід. фонд як особл. об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Виділяють такі категорії і типи тер. та об'єктів природно-заповід. фонду: природні заповідники, біосферні заповідники, нац. природні парки, заказники, пам'ятки природи, ботан. сади, дендрол. парки, зоол. парки, парки-пам'ятки садово-парк. мистецтва, регіон. ландшафтні парки, заповідні урочища. Заказники, пам'ятки природи, ботан. сади, дендрол. парки, зоол. парки та парки-пам'ятки садово-парк. мистецтва залежно від їх екол., наук., істор.-культур. цінності можуть бути заг.-держ. або місц. значення. Залежно від походження, ін. особливостей природ. комплексів та об'єктів, що оголошуються заказниками чи пам'ятками природи, мети і необхід. режиму охорони заказники поділяють на ландшафтні, ліс., ботан., заг.-зоол., орнітол., ентомол., іхтіол., гідрол., заг.-геол., палеонтол. та карст.-спелеол., а пам'ятки природи – на комплексні, ботан., зоол., гідрол. та геол. Станом на 2010 нараховується понад 7,6 тис. тер. та об'єктів природно-заповід. фонду заг. пл. понад 3,268 млн га на території України та понад 400 тис. га акваторії Чорного м. Осн. відомості про природно-заповід. фонд України наведено у Табл. 1.

Табл. 1. Природно-заповідний фонд України

Категорія	Кількість об'єктів	Площа, га
Заповідники:		
природні	19	198 687,8
біосферні	4	246 445,3
Національні природні парки	38	1001 780,5
Заказники:	2775	1659 923,1
загальнодержавного значення	307	822 192,5
місцевого значення	2547	837 780,6
Пам'ятки природи:	3203	26 503,8
загальнодержавного значення	132	5758,5
місцевого значення	2071	20 745,3
Ботанічні сади:	27	1906,9
загальнодержавного значення	18	1781,1
місцевого значення	9	125,8
Дендрологічні парки:	54	1735,2
загальнодержавного значення	19	1448,5
місцевого значення	35	286,7
Зоологічні парки:	12	429,5
загальнодержавного значення	7	119,6
місцевого значення	5	309,9
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва:	542	13 426,2
загальнодержавного значення	88	6006,2
місцевого значення	454	7420,0
Регіональні ландшафтні парки	55	639 452,5
Заповідні урочища	800	97 001,9
Об'єкти, які входять до складу інших об'єктів	730	216 895,6
Всього	7 608	3670 447,1

Відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини» (2000) ансамблі і комплекси пам'яток, які становлять виняткову археол., естет., етногр., істор., мист., наук. чи художню цінність, можуть бути оголошені рішеннями КМ України держ. істор.-культур. (істор.-архіт., архіт.-істор., істор.-мемор., істор.-археол., істор.-етногр.) заповідниками чи музеями-заповідниками, що охороняються відповідно до цього та ін. законів. Порядок створення істор.-культур. заповідників та музеїв-заповідників і типові положення про них затверджує КМ України.

Станом на 2010 в Україні нараховується 55 істор.-культур. заповідників, 20 найцінніших та найвідоміших з яких мають статус національних, 10 музеїв-заповідників, 2 з яких мають статус національних.

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Заповідні території / В. І. Олещенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-14963>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).